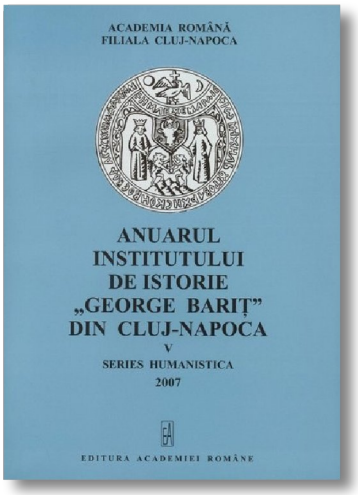

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu
History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Reflecții asupra noțiunii și evoluției drepturilor personalității

Călina Jugastru

How to cite this article:
Jugastru, Călina (2007) *Reflecții asupra noțiunii și evoluției drepturilor personalității*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 5, pp. 325–340. DOI: 10.5281/zenodo.22965729

© 2007: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

REFLECȚII ASUPRA NOȚIUNII ŞI EVOLUȚIEI DREPTURILOR PERSONALITĂȚII

Călina Jugastru

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu

Les droits de la personnalité sont des droits subjectifs qui donnent contour aux valeurs les plus importantes de l'individu: la vie, la dignité, l'honneur, l'image, la vie privée. C'est le motif pour lequel on a dit que ces droits représentent le prolongement de la personnalité humaine. D'ailleurs, les traits caractéristiques des droits de la personnalité (droits absolus, inaliénables, imprescriptibles, étroitement liés au titulaire) découlent de leurs essence extrapatrimoniale.

Pratiquement, il est impossible de faire l'inventaire des droits de la personnalité. Dans l'espace international, les réglementations concernant le droit à la vie, le droit à l'integrité, le droit à l'image, le droit à la vie privée, la disposition sur son propre corps, le secret de la correspondance sont déficitaires. Donc, leur évolution est tributaire aux contributions doctrinaires et jurisprudentielles.

Dans le système juridique roumain aussi, il n'y a pas un régime unitaire des droits de la personnalité. Il faut légiferer, car beaucoup des facteurs laissent leur empreinte (on ne doit pas négliger, par exemple, les nouvelles technologies) sur l'évolution de tels droits.

1. O POSIBILĂ DEFINIȚIE A DREPTURILOR PERSONALITĂȚII

Discuțiile asupra drepturilor personalității se centrează, în mod obișnuit, pe două noțiuni: *secret* şi *respect*. Este vorba despre *secretul* protejat prin mijlocirea acestor drepturi. *Respectul* se datorează personalității umane, care, prin ocrotirea drepturilor personalității, este la adăpost de ingerințe din partea terților.

Pornind de la noțiunea de secret, doctrina a avansat în mare parte ideea că este vorba de prerogative care au menirea de a asigura respectul anumitor valori – viață privată, onoare, demnitate, reputație, imagine, domiciliu, corespondență ș.a.

Este adevărat că valorile ocrotite sunt impregnate de ideea de confidențialitate, vorbindu-se în acest sens de secretul corespondenței, al convorbirilor telefonice, mesageriei electronice, de secretul vieții private sau al prelucrării datelor cu caracter personal. Păstrarea discreției asupra unor episoade ale vieții familiale, sentimentale, a înregistrării unor imagini ori sunete pe bandă

An. Inst. de Ist. „G. Barițˮ din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. V, 2007, p. 325–340

magnetică – toate acestea fac posibilă, în cele din urmă, păstrarea demnității individului. Asemenea aserțiuni sunt adevărate. Drepturile personalității permit păstrarea anumitor aspecte la adăpost de orice priviri indiscrete şi asigură respectul valorilor de prim rang în viața individului. Cele două enunțuri nu sunt însă suficiente pentru a surprinde chintesența drepturilor personalității.

Ceea ce reunim, în mod obişnuit, sub denumirea „drepturile personalității" sunt, de fapt, drepturi subiective extrapatrimoniale sau nepatrimoniale[1], „care se referă, în principal, la ocrotirea caracteristicilor fizice şi morale ale ființei umane, la individualitatea sau personalitatea acesteia."[2] Într-o exprimare apropiată, aparținând doctrinei franceze, sunt drepturi inerente calității de persoană umană şi aparțin oricărui individ prin însuşi faptul că este om. De aceea, sunt numite „bunuri înnăscute."[3]

Uneori, demersurile fixării noțiunii *drepturile personalității* au plecat de la definirea drepturilor subiective şi delimitarea acestora din urmă de libertățile civile.[4] O astfel de analiză a condus la concluzia că, departe de a fi incompatibile cu drepturile subiective, drepturile personalității sunt o aplicație particulară a acestora. Într-adevăr, drepturile subiective şi drepturile personalității pot fi privite într-o relație general-particular. Dacă mergem mai departe, observăm că drepturile personalității se subsumează categoriei drepturilor subiective nepatrimoniale, întrucât protejează valori fără expresie pecuniară. Viața, demnitatea, onoarea, imaginea, viața privată nu pot fi evaluate în bani. S-a precizat, într-o definiție utilă – după cum menționează autorii –, că drepturile personalității sunt „drepturi subiective civile fără expresie materială, supuse principiului disponibilității. Tehnic vorbind, drepturile personalității ar constitui «libertăți civile»."[5]

Fără pretenția unei definiții exhaustive, apreciem că *drepturile personalității sunt prerogative extrapatrimoniale intim ataşate persoanei, care exprimă chintesența ființei umane, fiind intrinseci acesteia.*

[1] Cu privire la definirea drepturilor nepatrimoniale, a se vedea E. Lupan, I. Sabău-Pop, *Tratat de drept civil român,* vol. I, *Partea generală,* Bucureşti, Edit. C.H. Beck, 2006, p. 65. Pentru un tablou al raporturilor nepatrimoniale de drept civil, a se vedea I. Reghini, Ş. Diaconescu, *Introducere în dreptul civil,* vol.1, Cluj-Napoca, Edit. Sfera Juridică, 2004, p. 111. Evocându-se împrejurarea că sunt în discuție drepturi intim ataşate de persoana titularului, literatura juridică uzează şi de sintagma *drepturi personale nepatrimoniale* (M. N. Costin, M. C. Costin, *Dicționar de drept civil, D-K,* vol. II, Bucureşti, Edit. Lumina Lex, p. 222.

[2] P. M. Cosmovici, *Drept civil. Introducere în dreptul civil*, ediția a III-a, Bucureşti, Edit. All Beck, 1996, p. 69.

[3] A. Colin, H. Capitant, J. de la Morandière, *Curs elementar de drept civil francez,* traducere de V. G. Cădere, I. Miloaie, vol. I, ediția a VII-a, Bucureşti, Imprimeria Centrală, 1940, p. 127. În optica autorilor, drepturile civile cunosc trei subdiviziuni: drepturile inerente personalității, drepturile de familie şi drepturile patrimoniului.

[4] În acest sens, a se vedea P. Kayser, *Les droits de la personnalité. Aspects théoriques et pratiques*, „Revue trimestrielle de droit civil", vol. XXIX, 1971, p. 448–454; Gh. Mihai, G. Popescu, *Introducere în teoria drepturilor personalității*, Bucureşti, Edit. Academiei Române, 1992, p. 55–64.

[5] Gh. Mihai, G. Popescu, *op. cit.*, p. 64.

Drepturile personalităţii nu se integrează patrimoniului, ştiut fiind că acesta desemnează „totalitatea sau universalitatea drepturilor patrimoniale şi obligaţiilor patrimoniale care aparţin unei persoane.”[6] S-a spus, în acest sens, că „în literatura clasică, mai ales în cea franceză, se foloseşte cu precădere denumirea de «drepturi extrapatrimoniale» pentru a sublinia ideea că ele nu fac parte din patrimoniul unei persoane.”[7] Aşadar, drepturile personalităţii exced patrimoniului, caracterizat prin evaluarea pecuniară a elementelor sale. Întrucât drepturile personalităţii conturează sfera valorilor morale de prim rang ale fiinţei umane, s-ar putea afirma, într-o exprimare convenţională, că ele aparţin „patrimoniului moral”. Acesta este unul dintre sensurile indicate de dicţionarul explicativ pentru termenul patrimoniu – de această dată cu referire la patrimoniul unui popor, unei naţiuni – o conotaţie lipsită de orice materialitate (bunuri spirituale, moştenire culturală).[8] Plecând de la ideea că evocă exclusiv o gamă de valori morale, instanţele franceze au considerat că drepturile personalităţii aparţin patrimoniului moral şi constituie prelungirea personalităţii persoanei fizice.[9] Aceasta nu înseamnă nicidecum că drepturile personalităţii dobândesc caracteristici patrimoniale.

Facem unele *precizări* necesare înţelegerii corecte a noţiunii drepturilor pesonalităţii:

1. Unele drepturi ale personalităţii sunt, simultan, şi atribute de identificare ale persoanei: dreptul la nume (denumire), dreptul la domiciliu (sediu). Pentru acest motiv, cele două categorii – drepturile personalităţii şi atributele de identificare – prezintă caracteristici comune. S-a subliniat că, totuşi, drepturile personalităţii nu pot fi considerate doar o simplă prelungire a atributelor persoanei: „Apelând la esenţa reglementărilor şi observând principiile ce guvernează instituţiile, recurgând la o anumită taxonomie didacticistă (care, ca orice taxonomie, nu este în afara schematismului), se poate susţine cu suficient temei că atributele persoanei sunt prin definiţie atribuite, pe când drepturile personalităţii sunt prin excelenţă asumate.”[10] De exemplu, numele, domiciliul (de drept comun) ş.a. sunt atribuite persoanei în afara manifestării sale de voinţă, aşa încât atributele de identificare au o natură dual㠠(constituie, în acelaşi timp, drepturi şi îndatoriri pentru titular), justificată de imperativele vieţii sociale – omul trebuie să poarte un nume, să aibă o stare civilă, un domiciliu,

[6] L. Pop, L.-M. Harosa, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Bucureşti, Edit. Universul Juridic, 2006, p. 13.

[7] O. Ungureanu, *Drept civil. Introducere,* ediţia a VII-a, Bucureşti, Edit. Rosetti, 2005, p. 70.

[8] *** *Dicţionarul explicativ al limbii române*, ediţia a II-a, Bucureşti, Edit. Univers Enciclopedic, 1998, p. 759.

[9] Tribunal de Grande Instance de la Seine, 23 iunie 1966 şi 25 iunie 1966, hotărâri citate după R. Lindon, *Les droits de la personnalité*, Paris, Dalloz, 1974, p. 20.

[10] Gh. Mihai, G. Popescu, *Introducere în teoria drepturilor personalităţii*, ..., p. 59–60.

indiferent care ar fi acestea. Aşadar, legiuitorul prezumă interesul şi voința titularului, astfel că „purtarea" atributelor depăşeşte sfera interesului individual.[11] Dimpotrivă, în cazul drepturilor personalității, voința nu este prezumată, ci este lăsată la dispoziția potențialului titular, care va alege conduita dorită, în virtutea principiului disponibilității.[12] Alte drepturi ale personalității, care nu servesc individualizării în familie sau societate, nu sunt atribute de identificare (de exemplu, dreptul la respectarea vieții private, dreptul la integritate fizică şi psihică, dreptul de autor – latura nepatrimonială).

2. Ocrotind valori intrinseci omului, scopul comun tuturor prerogativelor reunite în această categorie îl constituie protecția individualității umane, în aspectele sale esențiale.
3. Nesocotirea drepturilor personalității poate să atragă atât *consecințe* nepatrimoniale, cât şi pagube materiale.[13] Ipoteza inversă este, de asemenea, posibilă.

Caracteristicile drepturilor personalității decurg din esența lor nepatrimonială:[14]

a. *Drepturile personalității sunt drepturi absolute*. Toate celelalte persoane, în calitate de subiect pasiv nedeterminat, au obligația generală şi negativă de a se abține de la orice act sau fapt care ar putea aduce atingere dreptului subiectului activ, adică au obligația de a nu face nimic de natură a încălca sau de a stânjeni exercitarea drepturilor personalității. Drepturile personalității sunt opozabile *erga omnes*.[15]
b. *Drepturile personalității sunt inalienabile*. Inseparabil legate de persoana titularului, acesta nu poate încheia acte juridice prin care să le înstrăineze, cu titlu oneros sau gratuit ori prin care să renunțe la vreun drept al personalității.

[11] *Ibidem*.
[12] *Ibidem*.
[13] A se vedea I. Albu, V. Ursa, *Răspunderea civilă pentru daunele morale*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1979, p. 63.
[14] Pentru caracterele juridice ale drepturilor nepatrimoniale, a se vedea M. Mureşan, P. Ciacli, *Drept civil. Partea generală*, Cluj-Napoca, Edit. Cordial Lex, 2000, p. 68; M. Mureşan, A. Boar, Ş. Diaconescu, *Drept civil. Persoanele*, Cluj-Napoca, Edit. Cordial Lex, 2000, p. 36–37.
[15] Reținem faptul că unii autori din doctrina germană au susținut ideea că drepturile absolute „nu întemeiază raporturi juridice, ci instalează doar o stare latentă de «a putea» juridiceşte (adică de a înfăptui prerogativele apărate prin dreptul absolut) şi de «a trebui» juridiceşte (adică toate celelalte persoane trebuie să nu stânjenească îndeplinirea prerogativelor titularului dreptului absolut). Aşadar, raportul juridic se va naşte doar la momentul când subiectul pasiv se va individualiza, aducând atingere dreptului absolut. În mod just, s-a observat că individualizarea subiectului pasiv, în modalitatea menționată, generează un raport juridic în conținutul căruia intră drepturi relative şi nu drepturi absolute (E. Lupan, I. Sabău-Pop, *Tratat de drept civil român,* vol. I, *Partea generală*, ..., p. 65).

c. *Sub aspect achizitiv, drepturile personalităţii se supun regulii imprescriptibilităţii.*[16] Nimeni nu poate dobândi, prin exercitare îndelungată, dar nelegitimă, un drept al personalităţii care nu îi aparţine. *Sub aspect extinctiv,* dreptul la acţiune în sens material, corespunzător unui drept al personalităţii, este imprescriptibil.
d. *Sunt drepturi cu caracter strict personal*, neputând fi exercitate, în principiu, decât de către titular.

2. CONSIDERAŢII PRIVIND CLASIFICAREA DREPTURILOR PERSONALITĂŢII

În doctrina română[17] şi străină[18] întâlnim clasificări diferite ale drepturilor nepatrimoniale. Multitudinea şi varietatea criteriilor care stau la baza clasificării drepturilor nepatrimoniale sporesc dificultatea acestui demers.

Aceleaşi criterii, utilizate la clasificarea drepturilor nepatrimoniale, credem că pot servi şi unei departajări convenţionale a drepturilor personalităţii. Având în vedere triada structurii umane – omul ca fiinţă bio-psiho-socială –, distingem între următoarele categorii: drepturi ale personalităţii care privesc fiinţa umană ca entitate bio-psihică (dreptul la viaţă, dreptul la integritate fizică şi psihică, iar mai recent dreptul la propria voce); drepturi ale personalităţii care definesc omul ca subiect al stărilor şi relaţiilor emoţionale sau afective (dreptul la onoare, dreptul la reputaţie, demnitate, dreptul la respectarea sentimentelor de afecţiune în cazul morţii unei fiinţe apropiate); drepturi care proteguiesc omul ca fiinţă socială (într-o subdiviziune, vorbim de drepturi care aparţin persoanei fizice: dreptul la nume, dreptul la domiciliu, dreptul la respectarea vieţii private, dreptul la imagine, drepturile de creaţie intelectuală – latura nepatrimonială şi drepturi care definesc persoana juridică: dreptul la denumire, dreptul la sediu, dreptul la propria firmă, emblemă).

Lezarea drepturilor personalităţii antrenează repararea prejudiciului, după regulile răspunderii civile delictuale sau contractuale. În măsura în care faptul ilicit întruneşte elementele infracţiunii, devin incidente şi dispoziţiile *Codului penal*.

[16] Drepturile personalităţii sunt imprescriptibile, în schimb acţiunea în repararea daunelor materiale şi morale generate de încălcarea acestora este prescriptibilă, fiind supusă regimului comun al drepturilor de creanţă (a se vedea M. Nicolae, *Prescripţia extinctivă*, Bucureşti, Edit. Rosetti, 2006, p. 421).

[17] T. Ionaşcu, E. Barasch, S. Brădeanu, M. Eliescu, V. Economu, Y. Eminescu, M. I. Eremia, E. Roman, I. Rucăreanu, V. D. Zlătescu, *Tratat de drept civil român,* vol. I (*Partea generală*), Bucureşti, Edit. Academiei R.S.R., 1967, p.29; E. Lupan, *Introducere în dreptul civil*, Cluj-Napoca, Edit. Argonaut, 1999, p. 106–107; E. Lupan, I. Sabău-Pop, *Tratat de drept civil român.....,* p. 65; Tr. Ionaşcu, I. Christian, M. Eliescu, P. Anca, V. Economu, Y. Eminescu, M. I. Eremia, V. Georgescu, *Persoana fizică în dreptul R.P.R.*, Bucureşti, Edit. Academiei, 1963, p. 427 şi p. 429; A. Cojocaru, *Drept civil. Partea generală,* Bucureşti, Edit. Lumina Lex, 2000, p. 81–82.

[18] A se vedea J. L. Aubert, *Introduction au droit,* troisième édition mise à jour, Presses Universitaires de France, Paris, 1984, p. 97–98.

Este însă necesară o nouă reglementare, care să consacre drepturile personalității ca drepturi subiective absolute[19], astfel încât simpla încălcare a acestora să deschidă calea acțiunii în reparare. În acest mod, respectarea acestor drepturi s-ar bucura de o protecție superioară. S-a arătat, totodată, cu mult realism, că „o asemenea întreprindere ar fi extrem de dificilă pentru că ar fi cu neputință să se facă un catalog cu toate drepturile, interesele legitime, libertățile şi virtualitățile de drept ale personalității. În adevăr, lista lor nu ar fi niciodată actuală şi ar trebui continuu modificată în funcție de actualitate."[20]

Soluțiile avansate sunt fie includerea drepturilor tradiționale ale personalității în sfera dreptului la viață privată (operațiune forțată cu privire la introducerea anumitor drepturi, după cum remarcă şi autorul), fie elaborarea unui drept general al personalității, ca „drept al individului de a i se respecta demnitatea umană şi dezvoltarea personalității sale individuale."[21] Fundamentul dreptului general al personalității se regăseşte în prezent în dispozițiile art.30 alin.6 din *Constituție*. Deşi conținutul său este, la prima vedere, nedeterminat şi, deci, prea vag, dreptul general al personalității „prezintă avantajul indubitabil că acoperă o multitudine de situații prezente sau viitoare care nu au primit o reglementare distinctă; el ar îngloba şi în viitor noile drepturi şi interese ocrotite."[22] De fapt, conținutul său ar fi determinabil în fiecare caz în parte, întrucât dreptul general al personalității este flexibil şi adaptabil la noile relații sociale; s-ar înlătura astfel „multiplicarea conținutului pozitiv al drepturilor şi intereselor lezate care constituie o mulțime."[23]

3. EVOLUȚIA DREPTURILOR PERSONALITĂȚII ÎN SPAȚIUL INTERNAȚIONAL

Pe bună dreptate, s-a spus că este imposibil a se întocmi un inventar definitiv al drepturilor personalității[24]. Cert este că, din perspectivă istorică, primele valori de acest gen, aflate în atenția jurisprudenței şi a doctrinei au fost viața particulară, imaginea persoanei şi prerogativa dispoziției asupra propriului corp.

Evoluția drepturilor personalității a fost marcată, în peisajul internațional, de mai mulți factori. Pe de o parte, atenția sporită acordată omului, privit ca individ detaşat de grup, şi, pe de altă parte, impactul tehnologiilor moderne asupra

[19] În acest sens, a se vedea O. Ungureanu, C. Jugastru, *Drept civil. Persoanele*, Bucureşti, Edit. Rosetti, 2003, p. 55.

[20] O. Ungureanu, *Dreptul la onoare şi dreptul la demnitate,* „Acta Universitatis Lucian Blaga", seria Iurisprudentia, Supliment 2005, p. 19.

[21] *Ibidem*, p. 20.

[22] *Ibidem*.

[23] *Ibidem*.

[24] În doctina franceză se vorbeşte chiar de o „inflație" a drepturilor personalității (a se vedea X. Pradel, *Le préjudice dans le droit civil de la responsabilité*, Paris, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 2004, p. 123).

drepturilor sale. Intervenţia legiuitorului a întârziat destul de mult, astfel că efortul creator al jurisprudenţei şi rolul sistematizărilor doctrinare sunt considerabile. Iniţial nu s-a vorbit despre drepturile personalităţii, însă practica judiciară a fost confruntată cu probleme care sunt de resortul acestui domeniu. S-ar părea că viaţa privată şi imaginea au fost printre primele „bunuri" ale personalităţii care s-au bucurat de protecţie. Vom expune în cele ce urmează, în rezumat, dreptul la viaţă privată şi dreptul la imagine, acestea fiind semnificative.

Dreptul la viaţă privată. S-a afirmat, în spaţiul francez, că noţiunea „viaţă privată" a fost folosită, pentru prima dată, în contextul dezbaterilor asupra Legii franceze a presei **(**1819).[25] Expresia utilizată de Royer-Collard – *Voilà donc la vie priveé mureé!*[26] – a devenit celebră, fiind perfect adaptată temperamentului francez. Este adevărat că, dacă proprietăţile americane învecinate nu sunt delimitate prin semne vizibile, francezul a preferat dintotdeauna să ridice un gard sau un zid care să înconjure casa şi grădina. Această preferinţă poate fi interpretată nu numai ca expresie a prerogativelor pe care le implică dreptul de proprietate, dar şi ca intenţie de păstrare a vieţii particulare la adăpost de privirile terţelor persoane. Viaţa privată s-a constituit, aşadar, în Franţa ca un domeniu ferit de ingerinţele terţilor.

Relativ devreme a apărut în limbajul juridic distincţia viaţă publică – viaţă particulară. De exemplu, la moartea lui Balzac, scriitorul Al. Dumas a luat iniţiativa unei subscripţii publice în memoria marelui romancier. Tribunalul Senei a consemnat opoziţia manifestată de văduva acestuia (3 mai 1854) şi a făcut diferenţa între ridicarea monumentului funerar de către membrii familiei, în virtutea relaţiilor de rudenie cu defunctul, şi edificarea unui monument, ca semn al omagiului public faţă de o celebritate care şi-a onorat ţara.[27]

Anul 1868 a adus în Franţa votarea unei legi care stabilea că publicarea, într-un periodic, a unui fapt care ţine de viaţa privată constituie contravenţie şi se sancţionează cu o amendă de 500 de franci francezi. Noţiunea de viaţă privată îşi va face din nou apariţia într-o ordonanţă din 6 mai 1944, care modifica Legea franceză a presei din 1881. În cazul defăimării se putea recurge la proba veritătii, dacă afirmaţiile denigratoare se refereau la viaţa particulară. Hotărârile epocii s-au mulţumit să rămână într-un cadru general, fără a statua criterii precise de apreciere a existenţei defăimării în raport cu viaţa privată.[28]

Dacă practica judiciară şi legislaţia unor ţări au consemnat, fără o rezonanţă semnificativă, apariţia noţiunii de viaţă privată, anul 1890 a marcat definitiva sa consacrare doctrinară. Este de referinţă articolul semnat de Samuel Warren şi Louis

[25] A se vedea R. Lindon, *op. cit.,* p. 9.

[26] *Ibidem*.

[27] *Ibidem*, p. 14.

[28] Observaţia aparţine preşedintelui de la acea vreme a Camerei criminale a Curţii de Casaţie franceze.

Brandeis[29], în care se afirmau convingător existența şi necesitatea protecției unui drept de a fi lăsat singur, calificat ca *right of privacy* şi, totodată, ca drept al personalității ce aparține fiecărui individ (echivalentul expresiei *vie privée*, vehiculată în dreptul francez). Plecând de la indiscrețiile presei, autorii au argumentat că protecția sporită acordată de *common law* persoanelor şi bunurilor acestora implică, în mod necesar, recunoaşterea unui nou drept, pe care l-au numit *right of privacy*. În primă fază, Curtea Supremă a S.U.A. nu a acceptat recunoaşterea acestuia. Doar în 1965 înalta jurisdicție a decis că se află în prezența unui drept consacrat implicit în Constituție.[30] Concret, s-a apreciat că prohibirea prin Legea statului Connecticut (1879) a folosirii contraceptivelor de către femeile căsătorite reprezenta un atentat la caracterul sacru al uniunii conjugale.[31] Noțiunea de viață privată înglobează relația conjugală, care trebuie să fie la adăpost de ingerința statală.

Instanțele americane au extins ulterior libertatea utilizării contraceptivelor de la soți la persoanele necăsătorite[32] şi chiar la minore.[33] Este momentul a preciza că această decizie a pus bazele unei jurisprudențe vaste, care nu numai că a afirmat dreptul individului la viață particulară, dar a conferit acestei noțiuni o arie de protecție considerabilă.

Aceeaşi optică a instanțelor americane s-a extins apoi la dreptul femeii de a decide liber întreruperea sarcinii[34], iar decizia *Roe c/a Wade* este edificatoare. Statele datorează respect vieții private, care poate fi înțeleasă, în acelaşi timp, ca intimitate personală, conjugală, familială, sexuală. Deşi Constituția nu menționează expres dreptul la respectarea intimității (*any right of privacy*), într-o serie de decizii „Curtea a recunoscut dreptul la respectarea vieții private (*right of personal privacy*) sau garantarea anumitor sfere sau zone de intimitate, în virtutea Constituției [...].

[29] S. Warren, L. Brandeis, *The right to privacy,* „Harvard Law Review", vol. IV, nr.15, 1890. Articolul poate fi consultat şi pe pagina web http://www.lawrence.edu/fast/boardmaw/Privacy_ brand_warr2.html.

[30] Cu privire la sursele lui *right of privacy*, a se vedea P. Kayser, *La protection de la vie priveé. Protection du secret de la vie privée*, tome 1, Economica, Presses Universitaires Aix-Marseille, 1984, p. 46.

[31] În 1960 instanța avea să respingă o acțiune cu acelaşi obiect, pe considerentul că textul Legii din 1879 a căzut în desuetudine (cauza *Poe c/a Ullmann*). Opinia divergentă a unuia dintre membrii completului de judecată (în sensul că aplicarea legii lezează intimitatea relațiilor conjugale) a devenit, cinci ani mai târziu, în cazul *Griswold*, temeiul declarării neconstituționalității legii statului Connecticut (a se vedea F. Rigaux, *La protection de la vie privée et des autres biens de la personnalité*, Paris, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1990, p. 168).

[32] *Eisenstadt c/a Baird* (1972) a pus în discuție neconstituționalitatea legii statului Massachussets (P. Kayser, *op. cit.,* p.50).

[33] *Carey c/a Population Services International* (a se vedea F. Rigaux, *op. cit*., p. 168)

[34] Amintim, între alte hotărâri semnificative: *Parenthood c/a Danforth* – 1976 (decizia femeii de întrerupere a sarcinii supusă autorizării prealabile a soțului); *Bellotti* – 1979 (autorizarea de către părinți a întreruperii sarcinii în cazul minorelor). Pentru detalii cu privire la aceste spețe, a se vedea F. Rigaux, *op. cit.,* p. 170.

Numai acele drepturi personale care pot fi considerate «fundamentale» sau pot fi incluse în noţiunea de «libertate controlată» intră în noţiunea de garantare a intimităţii personale (*personal privacy*)."[35]

Jurisprudenţa germană a consemnat, în schimb, soluţii mai nuanţate. Femeia însărcinată nu este îndreptăţită să pună capăt sarcinii în primele 12 săptămâni, fără a lua în calcul interesul copilului conceput. Fosta Comisie a Drepturilor Omului a stabilit, pe marginea speţei *Brüggeman* (1976):[36] „sarcina şi întreruperea acesteia sunt probleme care aparţin vieţii private" şi, mai mult, dreptul la viaţă privată al femeii însărcinate interferează cu dreptul la viaţă al fetusului.[37]

Indiscreţiile presei în raport cu intimitatea persoanelor publice s-au făcut tot mai mult simţite, astfel că anii '50 au adus în atenţie persoane publice, în special vedete ale scenei sau micului ecran, oameni politici, sportivi cunoscuţi etc. Prezenţa presei în diverse momente ale vieţii lor a determinat instanţele să afirme că limitele domeniului vieţii private sunt cu totul altele în cazul unui individ oarecare faţă de cazul unei persoane publice (de exemplu, în cazul unui artist de renume mondial[38], care a devenit cunoscut şi prin scrieri despre viaţa şi opera sa, fără a se teme să înfrunte indiscreţiile presei, oferindu-se astfel curiozităţii publicului).

Hotărârile judecătoreşti pe marginea vieţii private abundă şi extind sfera ocrotită. În speţa *Marlene Dietrich* (1955), instanţa de judecată a considerat că amintirile unei persoane sunt parte integrantă a vieţii private. Nimeni nu este îndreptăţit să le facă publice fără autorizarea expresă, neechivocă a celui despre care se discută. Dezvăluirea în presă a stării de sănătate a fiului unui mare actor constituie o imixtiune intolerabilă în viaţa privată. Logodna (speţa *Antoine*), căsătoria, divorţul (*Blier*) fac parte din sfera conjugală. Viaţa sentimentală, inclusiv aventurile amoroase (*France Gall, Gunther Sachs*), dreptul la uitare (*Jean Ferrat*) au făcut obiectul cererilor de despăgubire, invocându-se încălcarea spaţiului de intimitate. Apartenenţa vieţii profesionale la viaţa privată a cunoscut rezolvări diferite. S-a apreciat fie că activitatea profesională a unei artiste se plasează pe scena publică (*Trintignant, Bardot*), fie că, în anumite circumstanţe, conduita profesională a actorului de teatru sau cinema este guvernată de regulile vieţii private (*Blier*.[39]

În condiţiile în care unele litigii puneau în discuţie aspecte de domeniul drepturilor personalităţii, în absenţa unor dispoziţii legale corespunzătoare în sistemele de drept naţionale, documentele internaţionale au afirmat protecţia domiciliului, corespondenţei, onoarei, reputaţiei şi vieţii private. Consiliul Europei

[35] Enunţul este redat în F. Rigaux, *op. cit.,* p. 169.

[36] Hotărârea este citată după F. Rigaux, *op. cit.,* p. 177.

[37] A se vedea extrasul din Raportul fostei Comisii a Drepturilor Omului (1977) – F. Rigaux, *op. cit*., p. 177.

[38] Speţa *Picasso* (1965), citată după R. Lindon, *op. cit.,* p. 15.

[39] Hotărârile sunt citate după R. Lindon, *op. cit.,* p. 22–27.

a intervenit în anul 1970 printr-o rezoluţie care a delimitat aria vieţii private şi raportul viaţă publică-viaţă privată. Rezoluţia a constituit punctul de plecare pentru o primă legiferare a reparării prejudiciului generat de încălcarea dreptului la viaţă privată – Legea franceză din 17 iulie 1970, al cărei text a fost inserat în Codul civil francez: „Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii private [...].”[40]

În ultimul timp, se vorbeşte despre un nou drept subiectiv care se subsumează dreptului la viaţă privată: dreptul individului la un mediu sănătos. Jurisprudenţa Curţii europene a drepturilor omului l-a consacrat prin interpretarea extensivă a altor drepturi prevăzute de Convenţia europeană a drepturilor omului.[41] Atingerile aduse mediului înconjurător prin anumite activităţi nocive pot afecta calitatea vieţii unei persoane şi, pe cale de consecinţă, viaţă privată.

În prezent, se apreciază că dreptul omului la un mediu înconjurător sănătos este o componentă a dreptului la respectarea vieţii private. Curtea a admis, spre exemplu, în anul 1990, că emanaţiile sonore de mare intensitate, generate de exploatarea unui aeroport în apropierea locuinţelor reclamanţilor, constituie o atingere adusă dreptului la viaţă privată şi dreptului la domiciliu al acestora.[42]

Dreptul la imagine. Terenul privilegiat al manifestării drepturilor personalităţii l-a reprezentat, în afara vieţii private, *imaginea persoanei*. Hotărârile care au dat satisfacţie victimelor au relevat împrejurarea[43] că atingerea adusă imaginii constituie o lezare a personalităţii. Protecţia juridică apare cu atât mai necesară cu cât mesajul pe care îl transmite imaginea fizică a persoanei este una dintre cele mai puternice forme de expresie şi este inseparabil de subiectul pe care îl reprezintă.

Fotografia unei actriţe (cu numele de scenă Rachel) aflate pe patul de moarte a fost publicată, fără prealabila autorizare a acesteia sau a moştenitorilor săi. Hotărârea Tribunalului Senei[44] a dat satisfacţie rudelor artistei şi a deschis calea unei întregi jurisprudenţe. Instanţa a statuat că dreptul de a se opune reproducerii imaginii muribundei este absolut şi se întemeiază pe respectul datorat doliului familiei. Nesocotirea acestui drept presupune lezarea celor mai intime sentimente pe care le încearcă urmaşii celui decedat.

Pe linia deschisă de soluţia speţei *Rachel*, practica judiciară franceză în materia dreptului la imagine este deosebit de bogată. Cu mult înainte de primele legiferări, instanţele s-au confruntat cu solicitări de despăgubire din partea

[40] Art. 9 din Codul civil francez (a se vedea *Code civil,* Paris, Dalloz, 1999, p. 32).

[41] F. Sudre, *La protection du droit à l'environnement par la Convention européenne des droits de l'homme*, în volumul *Communauté européenne et environnement,* colloque, Angers, octombrie 1994, Documentation française, 1997, p. 209, citat după C. Bîrsan, *Convenţia europeană a drepturilor omului, comentariu pe articole,* vol. I (*Drepturi şi libertăţi*), Bucureşti, Edit. C.H. Beck, 2005, p. 622, nota 1.

[42] Speţa *Powell şi Rayner c/a Royaume-Uni* (21 februarie 1990), citată după C. Bîrsan, *op. cit.,* p. 622.

[43] F. Rigaux, *op. cit.,* p. 273.

[44] *Afacerea Rachel* a fost soluţionată de Tribunalul Senei la 16 iunie 1858 (a se vedea R. Lindon, *op. cit.,* p. 10).

victimelor care invocau exploatarea publicitară a imaginii lor. Deşi deciziile au fost uneori contradictorii, chiar în cadrul aceluiaşi sistem de drept, ele rămân valoroase prin principiile pe care le trasează şi prin distincţiile pe care le operează, în încercarea de a fixa terminologic dreptul la imagine, ca drept al personalităţii.

Primele decizii care evocă dreptul individului la propria imagine sunt contemporane apariţiei şi dezvoltării tehnicii fotografice, care a făcut posibilă şi reproducerea trăsăturilor fizice, chiar fără consimţământul celui în cauză. Indiferent că tratează dreptul la imagine distinct de respectarea vieţii private sau integrat acesteia, un anumit element apare constant în considerentele hotărârilor judecătoreşti – consimţământul necesar pentru reproducerea imaginii.[45] Simplul fapt al publicării, fără autorizare, a portretului unei persoane îndreptăţeşte la indemnizare (*Bardot, Papillon*). Diferite probleme legate de reproducerea imaginii şi-au găsit expresia în hotărârile instanţelor: posibilitatea revocării acordului la publicare, utilizarea clişeelor fotografice exclusiv în scopul care a determinat exprimarea consimţământului (*Brially*), interdicţia fixării imaginilor în locuri publice, în lipsa autorizării, chiar dacă cel în cauză se găseşte într-un grup. Pentru cazul din urmă este relevantă hotărârea luată de primarul oraşului Grasse (potrivit căreia fotografii profesionişti nu au voie să capteze, pe stradă, imaginile trecătorilor); hotărârea a fost atacată în faţa Tribunalului corecţional din Grasse, care a decis că „limitarea impusă astfel activităţii fotografilor răspunde necesităţii de a asigura respectul persoanei umane şi libertatea individuală”[46], fiind „departe de a nesocoti principiul libertăţii comerţului şi industriei.”[47] Cu titlu excepţional, consimţământul ar putea lipsi dacă persoana fotografiată era om politic, vedetă de spectacol sau dacă era implicată în actualitatea judiciară.[48]

Spaţiul american a promovat, pe cale jurisprudenţială, aceeaşi condiţie primordială a consimţământului. Primele speţe care au supus discuţiei imaginea persoanei au apărut în legătură cu publicitatea efectuată de comercianţi pentru articolele fabricate. De pildă, acţiunea promovată de persoana care nu consimţise la inserarea fotografiilor ce o reprezentau într-un afiş publicitar pentru un produs alimentar a fost respinsă cu motivarea că pretinsul *right of privacy* nu aparţine dreptului pozitiv (*Roberson c/a Rochester Folding Box Co.* – 1902[49]).

Într-un caz asemănător, Curtea Supremă a Georgiei s-a pronunţat în sens contrar în soluţionarea acţiunii intentate de persoana a cărei imagine fusese publicată fără autorizare într-un jurnal, în scopul promovării publicitare a unei

[45] Primele hotărâri ale instanţelor franceze, citate în materia dreptului la imagine, datează din 1864, respectiv din 1887 (R. Lindon, *op. cit.,* p. 29).

[46] R. Lindon, *Les droits de la personnalité...*, p. 32.

[47] *Ibidem*.

[48] Cu privire la captarea imaginii, în contextul unei manifestări care punea în evidenţă orientarea homosexuală a participanţilor, a se vedea C. Jugastru, *Drepturile personalităţii, libertatea de expresie şi dreptul la informare,* „Studii şi cercetări din domeniul ştiinţelor socio-umane”, vol.13, Cluj-Napoca, Edit. Argonaut, 2005, p. 361.

[49] F. Rigaux, *op. cit*., p. 278.

polițe de asigurare (1905 – *Pavesich c/a New England Life Ins.Co*).[50] Imaginea umană era însoțită de un text care sugera că cel în cauză contractase o astfel de poliță şi îi îndemna pe concetățeni la aceeaşi conduită. S-a recunoscut existența prejudiciului cauzat, pe de o parte, prin nesocotirea dreptului la imagine, deşi victima era un om de rând, şi, pe de altă parte, prin promovarea unei afirmații cu mesaj publicitar, atribuită în mod nereal persoanei vătămate.[51]

În mod asemănător, practica judiciară italiană s-a confruntat cu revendicarea dreptului la imagine în context publicitar. Curtea de Casație a Italiei a precizat că, ori de câte ori lipseşte acordul celui în cauză, realizarea publicității pentru un produs este ilicită. Încălcarea dreptului personalității s-a realizat, în spețele pe care le evocăm, fie pe calea unor montaje cinematografice cu caracter publicitar[52] (de exemplu, în scopul promovării unui produs servit ca aperitiv), fie prin reproducerea neautorizată a trăsăturilor persoanei[53] (una dintre păpuşile care apăreau într-un joc destinat comercializării avea trăsăturile unui cunoscut jucător de fotbal). Avansând ideea existenței unei imagini personale, instanța supremă a Italiei a apreciat că persoana are interesul prezentării veritabilei sale imagini şi nu a unei imagini denaturate (aşa cum s-a întâmplat în spețele menționate). În viziunea Curții, protejarea imaginii personale are ca obiect nedivulgarea faptelor personale pe care terții nu au interes legitim să le cunoască.[54]

4. TABLOU SUCCINT AL DREPTURILOR PERSONALITĂȚII ÎN DREPTUL ROMÂN

De lege lata, dreptul român nu consacră expres drepturile personalității. Există însă preocupări de a reglementa, disparat, anumite drepturi ale personalității, cum sunt dreptul la viață privată, dreptul la imagine, dreptul la viață şi la integritate. Abordarea drepturilor personalității se găseşte sub semnul controverselor şi incertitudinii, îndeosebi în ceea ce priveşte identificarea, definirea şi sfera lor de cuprindere. Intervențiile legiuitorului român au fost conjuncturale, lacunare şi lipsite de efectul armonizării, în contextul necesității unui regim unitar al drepturilor personalității.

În pofida unei anumite aparențe care decurge din terminologia generic utilizată pentru a desemna controlul titularului asupra propriei individualități, regimul juridic al drepturilor personalității este departe de a se bucura de

[50] *Ibidem.*

[51] Pentru utilizarea frauduloasă a numelui şi imaginii reclamatului în scopul vânzării unui medicament prescris într-o rețetă pe care acesta o remisese pârâtului, a se vedea *Edison c/a Edison Polyfarm* (1907), în F. Rigaux, *op. cit.,* p. 278.

[52] *Bomoni,* 31 ianuarie 1959, citată după F. Rigaux, *op. cit.,* p. 284.

[53] *Mazzola*, 10 noiembrie 1979, *ibidem*.

[54] *Ibidem.* Pentru alte spețe în care instanțele italiene s-au confruntat cu problema necesității consimțământului expres sau tacit al titularului dreptului la imagine, a se vedea A. Fasano, *Il danno non patrimoniale,* Unione Tipografico-Editrice Torinese, Torino, 2004, p. 128–129.

omogenitate. Dacă sistemul american promova încă din 1890 conceptul *privacy*, iar dreptul francez a reglementat începând cu 1970 problema vieţii private şi, în special, a intimităţii – considerate a fi nucleul drepturilor personalităţii –, în dreptul român situaţia se prezintă cu totul diferit.

Anterior anului 1954, putem vorbi doar de ocrotirea anumitor drepturi strâns legate de persoană, în contextul reglementărilor privind răspunderea civilă sau prin intermediul unor dispoziţii penale. Anul 1954 marchează adoptarea Decretului nr. 31 privind persoanele fizice şi persoanele juridice[55], act care reprezintă embrionul protecţiei, pe cale de legiferare, a drepturilor personalităţii. După 1990, specialiştii dreptului au manifestat deschidere şi interes spre experienţa acumulată de alte sisteme legislative. Deşi nu putem vorbi, deocamdată, de consacrarea expresă, prin lege, a drepturilor personalităţii, ci numai de reglementarea distinctă a unor asemenea drepturi, sunt create premisele doctrinare şi jurisprudenţiale ale aşteptatei materializări. Proiectul noului Cod civil se inspiră din acte normative mai vechi, dar aduce şi elemente de noutate în peisajul drepturilor personalităţii.

Adoptarea Decretului nr.31/1954 privitor la persoanele fizice şi juridice vădeşte preocuparea de a grupa drepturile nepatrimoniale într-o enumerare cât mai completă. Potrivit art. 54 alin. 1, se bucură de ocrotire juridică dreptul la nume, dreptul la denumire, dreptul la reputaţie, dreptul personal nepatrimonial de autor al unei opere ştiinţifice, artistice ori literare, dreptul de inventator. Fără a contesta meritele acestei clasificări, ne alăturăm opiniilor care o consideră deficitară, întrucât omite drepturi nepatrimoniale primordiale – dreptul la viaţă, dreptul la integritate fizică, dreptul la viaţă privată.[56]

Dreptul la viaţă privată. Legile fundamentale anterioare actualei Constituţii recunoşteau formal secretul corespondenţei şi inviolabilitatea domiciliului – faţete ale vieţii private –, dar nu menţionau nimic despre respectarea vieţii private, ca atare. În condiţiile în care România semnase Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, s-a apreciat că absenţa unei asemenea dispoziţii din Constituţiile din 1848, 1952 şi 1965 apare ca bizară[57]. O posibilă explicaţie rezidă în controlul exercitat de autorităţile publice asupra vieţii particulare a cetăţenilor şi desfiinţarea barierelor între viaţa publică şi viaţa privată.[58]

După 1990, dispoziţiile documentelor internaţionale în materie (Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, Convenţia Europeană a Drepturilor Omului[59],

[55] A se vedea textul art. 54 în *** *Persoane fizice şi juridice*, Texte comentate şi adnotate, Colecţia Mini Cod, Cluj-Napoca, Edit. Cordial Lex, 1994, p. 63–79.

[56] I. Albu, V. Ursa, *op. cit.,* p. 73.

[57] D. Cosma, *Un drept nou în peisajul juridic românesc: dreptul la respectarea vieţii private,* „Revista română de drepturile omului", nr. 1, 1993, p. 17.

[58] Acelaşi autor menţionează că nesocotirea vieţii particulare a individului este o caracteristică a statelor totalitare.

[59] Constituţia Marelui Ducat de Luxemburg, spre exemplu, nu conţine, în catalogul drepturilor şi libertăţilor fundamentale, nicio referire la drepturile personalităţii, ci trimite la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului şi la celelalte documente internaţionale la care Marele Ducat este parte. A se vedea,

Pactul internațional cu privire la drepturile civile şi politice) au fost „absorbite de dreptul constituțional român”[60]. Textul legii fundamentale dă expresie necesității asigurării unui cadru existențial în care nimeni să nu aibă acces fără consimțământul titularului: „Autoritățile publice respectă şi ocrotesc viața intimă, familială şi privată” (art. 26 alin. 1). Mai mult, s-a afirmat că „în prezent, în România, instituția drepturilor personalității îşi are fundamentul în dispozițiile Constituției, care conturează cadrul general de protecție a vieții private a persoanei”[61].

Dreptul la viață privată, asociat uneori cu dreptul la imagine, face şi obiectul protecției prin legi speciale. Menționăm câteva texte legale semnificative, care au intrat în vigoare după 1990.

Legea audiovizualului (nr. 504/2002[62]) prevede că menirea oricărei forme de comunicare audiovizuală este protejarea demnității umane şi, în special, a minorilor. Persoanele fizice sau juridice ale căror drepturi sau interese legitime, mai ales reputația şi imaginea publică, au fost lezate prin prezentarea unor fapte inexacte în cadrul unui program audiovizual, beneficiază de dreptul la replică sau la rectificare. Difuzarea rectificării sau acordarea dreptului la replică nu exclude dreptul persoanei lezate de a se adresa instanțelor judecătoreşti (art. 41).

Legea nr. 677/2001[63] are ca scop „garantarea şi protejarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale persoanelor fizice, în special a dreptului la viață intimă, familială şi privată, cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal”. Este prima lege română care reglementează problema vieții private în societatea informațională. Amenințarea reală pe care o reprezintă tehnicile informatice la adresa drepturilor personalității, adoptarea de către Consiliul Europei a Convenției nr. 108/1981 pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal[64], existența Directivelor comunitare în materie şi cerințele alinierii țării noastre la standardele Uniunii Europene au determinat inițiativa legiuitorului român. Dispozițiile Legii nr. 677/2001 constituie, în anumite privințe, limitări aduse utilizării tehnicilor informatice sau de altă natură destinate prelucrării datelor personale şi, totodată, garanții eficiente ale protecției dreptului la respectarea vieții private. Inspirat pe larg din Directiva nr. 1995/46/CE, actul

pentru amănunte, L.-M. Crăciunean, *Libertăți publice şi drepturi fundamentale prevăzute de Constituția Marelui Ducat de Luxemburg*, „Acta Universitatis Lucian Blaga”, seria Iurisprudentia, nr. 1–2, 2005, p. 157–159.

[60] D. Cosma, *op. cit.*, p. 18.

[61] P. Andrei, E. Safta-Romano, *Protecția juridică a dreptului la propria imagine,* „Dreptul”, nr. 5-6, 1993, p. 49.

[62] Textul inițial a fost publicat în „M.Of. al României”, Partea I, nr. 534 din 22 iulie 2002, şi a suportat modificări.

[63] Parlamentul României, *Lege* (nr. 677/2001) *privind protecția persoanelor, prelucrarea datelor cu caracter personal şi libera circulație a acestor date*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 790 din 12 decembrie 2001.

[64] Convenția a fost publicată în „M.Of. al României”, Partea I, nr. 830 din 21 decembrie 2001.

normativ amintit aduce prima legiferare de gen din ţara noastră şi îşi propune să concilieze, în spiritul pragmatismului, interesul protejării vieţii private cu cel al liberei circulaţii a datelor personale în afara frontierelor statului. Ocrotirea vieţii private în sectorul comunicaţiilor electronice se bucură de o reglementare distinctă – Legea nr. 506/2004[65] – faţă de care Legea nr. 677/2001 constituie dreptul comun.

Inviolabilitatea domiciliului, a reşedinţei şi secretul corespondenţei sunt considerate, îndeobşte, aspecte particulare ale dreptului la respectarea vieţii private. Textul constituţional le menţionează însă distinct, iar Codul penal incriminează faptele care, întrunind elementele constitutive ale infracţiunii, aduc atingere acestor valori.

Proiectul Codului civil român menţine unele reglementări, dar aduce şi elemente de noutate[66]. Problema drepturilor personalităţii, a drepturilor nepatrimoniale, în general, se regăseşte în Titlul II destinat persoanei fizice, dar şi în Titlul V menit apărării drepturilor. Deşi drepturile reglementate nu sunt intitulate în mod expres drepturi ale personalităţii, conţinutul prevederilor (care fac vorbire despre ocrotirea valorilor strâns legate de persoana umană) şi chiar unul dintre aceste titluri – Despre respectul fiinţei umane şi al drepturilor ei inerente – conduc la această concluzie.

Facem câteva *observaţii* pe marginea acestui proiect.

1. În demersul identificării principalelor drepturi ataşate persoanei, Proiectul Codului civil reia dispoziţiile Decretului nr. 31/1954 şi, într-o enumerare exemplificativă, menţionează dreptul la nume, dreptul de autor, dreptul la onoare şi reputaţie.

2. Cu privire la persoana fizică, textul proiectului adaugă, faţă de reglementarea Decretului: dreptul la viaţă, sănătate, integritate fizică şi psihică, dreptul la respectarea vieţii familiale şi private, dreptul de a dispune de sine însuşi, sub rezerva respectării drepturilor şi libertăţilor altora, ordinii publice şi bunelor moravuri. Alături de acestea, sunt menţionate prelevarea de ţesuturi şi organe umane în scop medical sau ştiinţific, respectul persoanei decedate, în ceea ce priveşte corpul şi memoria sa. În acest din urmă caz, se reglementează şi ipoteza absenţei dorinţei expres exprimate, în prealabil, a persoanei decedate. Menţionarea expresă a altor drepturi ale personalităţii decât cele deja reglementate este binevenită.

Un alt element nou este recunoaşterea unor drepturi nepatrimoniale în favoarea persoanelor juridice: dreptul la denumire, sediu, prestigiu şi altele asemenea. Dispoziţiile privind apărarea drepturilor nepatrimoniale ale persoanelor

[65] Parlamentul României, *Lege* (nr. 506/2004) *privind prelucrarea datelor cu caracter personal şi protecţia vieţii private în sectorul comunicaţiilor electronice*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 1101 din 25 noiembrie 2004.

[66] Textul Proiectului Codului civil şi Expunerea de motive a Ministerului Justiţiei pot fi consultate la adresa http://www.avocatnet.ro/content/articles/id_1223/Noul/Cod/Civil.html

fizice se vor aplica, prin asemănare, persoanelor juridice. Mijloacele reparatorii sunt la îndemâna oricărui membru al persoanei juridice, în apărarea prestigiului lezat prin fapta ilicită a unui terț.

3. Apărarea drepturilor personalității are ca punct de plecare Decretul nr. 31/1954, împrejurare menționată şi în Expunerea de motive pe marginea Proiectului Codului civil. Reluând parțial prevederile Decretului, unele măsuri reparatorii cu caracter nepatrimonial sunt detaliate, plecându-se de la propunerile formulate în doctrină (restabilirea dreptului prin sechestrarea, distrugerea, confiscarea sau retragerea din circulație a lucrurilor ori mijloacelor care au servit sau au fost destinate să servească săvârşirii faptei prejudiciabile, obligarea autorului la publicarea hotărârii de condamnare sau la plata unei sume de bani în folosul unei persoane juridice cu scop nepatrimonial care desfăşoară activitate de binefacere). Se precizează distinct care sunt persoanele îndreptățite să solicite restabilirea dreptului, inclusiv în cazul atingerilor aduse memoriei persoanei decedate. Remarcăm, ca noutate, consacrarea expresă a reparării băneşti a prejudiciului nepatrimonial – formă principală a pagubei consecutive încălcării drepturilor personalității (întrucât, aşa cum s-a afirmat, la daunele morale „nu e vorba atât de responsabilitatea civilă, ci de ocrotirea personalității omeneşti.”[67].

[67] Tr. Ionaşcu, *Curs de drept civil. Teoria generală a contractelor şi obligațiilor*, Facultatea de Drept din Bucureşti, 1942, p. 429–430.